

Napredna ljetna škola *Identification and Conservation Strategies for Color and Digital Prints*

Mađarski nacionalni muzej, Budimpešta, Mađarska, 28. srpnja – 8. kolovoza 2014.

Uvod

U Budimpešti je od 28. srpnja do 8. kolovoza 2014. godine održana međunarodna napredna škola konzervacije i restauracije fotografija pod nazivom *Identification and Conservation Strategies for Color and Digital Prints*. Napredna ljetna škola druga je u nizu dvotjednih godišnjih radionica na kojima su se predavači i polaznici usredotočili na identifikaciju i metode konzerviranja i restauriranja fotografija u boji i digitalnih ispisa. Program je omogućen i iniciran od strane Getty Conservation Institute, a glavni cilj je očuvanje kulturne baštine, obrazovanje stručnjaka za konzervatorske i restauratorske radove na fotografijama te prenošenje stečenih znanja na ostale pojedince i ustanove u zemljama iz kojih polaznici dolaze.

Škola je održana u prostorima Mađarskog nacionalnog muzeja, u Budimpešti. Kroz dva tjedna trajanja, polaznicima iz dvanaest zemalja¹ na raspolaganju su bili vrhunski stručnjaci na polju konzervacije fotografija: Sylvie Pénichon – konzervator fotografija na Art Institute of Chicago, Martin C. Jürgens – konzervator fotografija u Rijksmuseum Amsterdam, Tram Vo – voditeljica projekta Getty Conservation Institute, Los Angeles te Jana Križanova – asistentica na odjelu za Konzervaciju Akademije likovnih umjetnosti u Bratislavi.

U prvom tjednu predavanja su bila fokusirana na fotografije u boji, odnosno na povijest, identifikaciju, tehnologije, vrste, oštećenja, konzervatorske metode, zaštitu tih vrsta fotografskih zapisa. Martin C. Jürgens u drugom nas je dijelu programa upoznao s istim područjima, samo na primjerima tehnike digitalnog ispisa. Uz predavanja, polaznicima je omogućen i praktični dio nastave, kao i demonstracija usvojenoga znanja te rasprave s mentorima.

Fotografije u boji

Sylvie Pénichon predstavila je povijest nastanka fotografije u boji, koja datira iz 19. stoljeća, preciznije 1840. kada su fotografi i znanstvenici raznim eksperimentima pokušavali izraditi prve fotografije u boji. Krajnji rezultat isprva je bio poražavajući jer nisu uspijevali fiksirati boju. Među pionirima nastanka fotografije u boji pobježe su spominjani Edmond Becquerel, Levi Hill, A. Niépce de Saint Victor, James Clerk Maxwell, Louis Ducos du Hauron te Charles Cros. Osim povijesti nastanka, upoznati smo s osnovnim tehnologijama nastanka foto-

¹ Bili su nazočni polaznici iz Češke, Slovačke, Mađarske, Bugarske, Slovenije, Poljske, Ujedinjenih Arapskih Emirata, Japana, Italije, Irske, Australije i Hrvatske.

grafija u boji, percepcijom boja, pigmentima² i bojilima.³ Imali smo prilike obraditi sve fotografske procese u boji i ispitati ih metodom identifikacije, odnosno vizualnim ispitivanjem okom te mikroskopom. Praktični dio obuhvatio je, osim identifikacije i metode konzerviranja, i restauriranja fotografija u boji – kontroliranim vlaženjem i ravnanjem fotografija, čišćenjem površine, konsolidacijom poderotina, rekonstrukcijom nedostajućih dijelova fotografija, izradom podloga za retuš i retuševima.⁴ Također smo upoznati s metodama i pravilima upravljanja zbirnkama fotografija i vodenjem cjelovitih evidencija, temeljima kvalitetne pohrane neoštećenih i smještanja oštećenih negativa i fotografija u tzv. hladna spremišta⁵ te tehnikama uokvirivanja i fiksiranja fotografija korištenih na izložbama.

Digitalni ispisi

U drugom tjednu predavanja Martin C. Jürgens upoznao nas je s temeljnim karakteristikama digitalnog ispisa, poviješću i značenjem digitalnog ispisa, vrstama oštećenja te njihovim korištenjem. Da bi što bolje utvrdili vrste digitalnih ispisa, kojih prema Jürgensovoj informaciji ima više od dvjesto, pristupili smo identifikaciji, odnosno vizualnom ispitivanju karakteristika digitalnih ispisa⁶ radi utvrđivanja osnovnih informacija o tehnici kojom je digitalni ispis izveden. Nakon utvrđene identifikacije, na predavanju je obrađena tema o materijalima koji se koriste pri izradi digitalnih ispisa – papiru, plastici, slojevima veziva, pigmentima, bojilima, lakovima. S obzirom na to da vrsta digitalnih ispisa fotografija, kako sam na početku navela, ima više od dvjesto, nabrojat ću samo nekoliko najčešće korištenih, od digitalnih ispisa korištenih u umjetničke svrhe, komercijalnih, odnosno ispisa korištenih u promidžbene svrhe, do drugih „svakodnevnih“ tehnika digitalnih ispisa kao što su ispisi za izradu propusnica, ulaznica, karata, i sl. Najčešće tehnike digitalnog ispisa koje smo na Naprednom tečaju upoznali su: Dot Matrix, Line Plot, Inkjet, Dry Toner Electrophotography, Liquid Toner Electrophotography, Electrophotography, Direct Thermal Transfer, Offset, Digital Offset, Drop-On-Demand, ZINK, Digital Stencil Printing, Diavographie.

Velika pažnja bila je usmjerena terminologiji i značenju digitalnih ispisa. Često se, naime, zbog krivo prevedenih i tumačenih riječi stranog jezika iz naziva pojedine tehnike digitalnog ispisa, krivo tumači značenje i smisao same tehnike.

² Pigment čini strukturu slike, u skupini je anorganskih elementa, upotrebljava se kao krutina u suspenziji, uglavnom je jako stabilan.

³ Bojilo također čini strukturu slike, organski je element, koristi se u otopini, obično manje stabilan nego pigmenti.

⁴ Pri izradi retuševa korišteni su sljedeći setovi boja: Ilford Cibachrome transparent retouching dyes, Kodak retouching colors for dye-dye retouching color, Kodak spotting colors, Kodak professional liquid retouching color set, Ektacolor print retouching color, Schmincke photo retouch, Schmincke watercolors, Gamblin colors.

⁵ *Cold storage* je tzv. hladno spremište u kojem temperatura zraka iznosi od 0°C do -18°C, a koristi se za pohranu većih količina oštećenih fotografija i negativa najčešće izazvanim prirodnim katastrofama.

⁶ Osnovni dio identifikacije je vizualno ispitivanje koje se sastoji od pregleda površine fotografije golim okom te mikroskopske analize objekta.

Pored toga, zbog vrlo napredne i inovativne tehnologije, sve većeg broja tehnika, ali i nedovoljne protočnosti odgovarajućih informacija u struci i među svakodnevnim korisnicima, nerijetko dolazi do nesporazuma koji u konačnici rezultiraju nepravilnim rukovanjem i zaštitom takve vrste slikovnih zapisa. Osim predavanja o digitalnim ispisima, održan je i praktični dio programa na kojem su polaznici radili na identifikaciji, kao i metodama konzerviranja i restauriranja digitalnih ispisa poput suhog čišćenja, vlaženja i ravnjanja ispisa te izrade podloge za retuš i samoga retuša. Nažalost, digitalni ispis je izrazito osjetljiv medij, stoga je za dugovječnost ispisa ključna preventivna zaštita, odnosno kontrola mikroklimatskih uvjeta, izrada preporuka za pohranu i izlaganja, kao i elaborata o zaštiti fotografija ispisanih digitalnim tehnikama.

Zaključak

Napredna ljetna škola *Identification and Conservation Strategies for Color and Digital Prints* bez sumnje je otvorila novi pogled i pristup konzerviranju i restauriranju fotografija s obzirom na to da je po prvi puta od početaka Ljetne škole 2008. obrađena tema o fotografijama u boji i digitalnim ispisima. Tema je, osim što je relativno nova i vrlo složena, jedinstvena i zato što je fotografija u boji izrazito osjetljiv medij. Stoga se spomenutoj vrsti slikovnog prikaza pristupa s posebnom pozornošću. Zahvaljujući stručnim predavačima čije je iskustvo i znanje nesebično podijeljeno s polaznicima škole, omogućeno je svakomu polazniku da na temelju novih stečenih vještina i znanja pristupa konzerviranju i restauriranju te, posebno, preventivnoj zaštiti fotografija u boji kako bi se one što kvalitetnije sačuvala i zaštitile od nažalost neizbježnog propadanja.

Martina Bagatin